

MAGYAR-HOLLAND ISZEMLE

TÁRSADALMI ÉS KÖZGAZDASÁGI LAP

MAGYAR CSALÁD
MELLÉKLETE

FELELŐS SZERKESZTŐ:
VIDOR MARCEL

Szerkesztőség: VIII., ÜLLŐI-UT 4. SZÁM.
Kiadóhivatal: VI., NAGYMEZŐ UCCA 3.
TELEFONZÁM: 22-21., 128-83.

Hollandia és Magyarország

Írta: **Dr. M. W. F. Treub** tanár, volt földművelési és kereskedelmi miniszter.

Hollandia és Magyarország között évszázadok óta állanak fenn hitéleti összeköttetések. Ebből kissé nehéz dolog megállapítani a rokonszenvet két egymástól oly távol fekvő ország között. Természetes azonban, hogy ezek a hitéleti összeköttetések többé-kevésbé tudatosan hozzájárultak a rokonszeny kifejlődéséhez. Ez a rokonszeny persze mindkét országban a kisebbségre szorítkozik. A nagy tömeg Hollandiában Magyarországnak csak éppen a nevét ismeri és Magyarországon is nagyon sokan vannak, akik éppugy közönyösséget tanusítanak Hollandia iránt. Am ha kevesen is vannak a két országban, akik kölcsönösen tanulni ismerték egymást, ezek kétségtelenül vonzalmat éreznek egymás iránt. Ez nem parancsszóra történt, de a szív érzelmeiből fakadt. Legjobb bizonyosság erre, hogy a magyar gyermekek, akiket hollandi emberbarátok a háboru utáni súlyos esztendőkből házukba fogadtak, otthon érezték magukat Hollandiában. A kicsinyeknél parancsról szó sem lehet. Közöttük és az időleges nevelőszülők között nagyon gyorsan kifejlődött a szívbéli összeköttetés, már akkor, mikor meg sem értették egymást, tehát szó sem lehetett a szellemi megértésről. Ez nem is lett volna lehetséges, hisz a két nép jelleme nem mutat fel erős rokonszövéseket. De némely rokonszövés nem tagadhat le senki, aki a két népet ismeri. Ugy a magyarok, mint a hollandusok a zordonság jellegét viselik magukon. Az én hazámiai zordonságukat a természettől örökölték, mely őket a létfenntartásért való folytonos küzdelemre kényszerítette. Jó hollandus vagyok és így nem szabad, de nem is akarok rosszat mondani a vizről, mellyel harcban állottunk; Hollandia nem volna az, ami most, ha nem feküdnék Európa néhány legjelentékenyebb folyójának torkolatánál. Ez azonban nem zárja ki, hogy a víz évről-évre zavarokat okoz, mely ellen állandóan védekezni kell, ha legtermékenyebb földrészeinket nem akarjuk az állandó elöntés veszélyének kiténi. Ez a természeti erők ellen

való szakadatlan küzdelem a nép jellemét erőssé és zordonná alakítja.

A magyarok hasonló tulajdonságainak más oka van. Ők nem a természettel állottak örökös harcban, mely megacélozhatta volna erejüket, de a szociális hivatás, mely hazájuk fekvésénél fogva osztályrészükül jutott, az állandó harcok, mellyel évszázadokon át megakadályozták, hogy a Keletről előrenyomuló népek, akik nyugat-európát akarták elözönlíteni és a nyugati műveltséget elpusztítani, tette szívóssá és erőssé őket. Az a kérdés, vajjon a trianoni békekötésnél számoltak-e a magyar nemzet történelmi feladataival és azzal a hivatással, melyet ez a nemzet évszázadokon át betöltött.

Am én kívánok e rövid közleményben a nemzetközi politika sikamlós területére tévedni. Egyedül az volt a célom, hogy megtaláljam azon tény magyarázatát, hogy a hollandusok és magyarok között van ily egyező jellemvonás és amennyire ismerjük egymást, értjük és értékeljük egymás tulajdonságait.

Ha a két ország nem volna egymástól oly nagy távolságra, akkor a közöttünk fennálló lelki rokonság bizonyára szorosabb kapcsolatot teremtett volna közöttünk kereskedelmi s általában gazdasági téren.

Sajátságos, hogy a háboru, mely különböző népeket eltávolított, sőt reménytelenül elszakított egymástól, más népeket viszont összehozott. Ez az eset Hollandia és Magyarország között. Két világ keresi egymást, hogyan segíthetné és támogatná a másikat. És szerencse, hogy a technika vívmányai a távolságot egyre szűkítik. Ha egyszer létrejön a Rajna—Duna csatorna, ez a távolság alig fog szerepet játszani.

Van elég üzlet, ahol kölcsönösen támogatjuk egymást. Magyarország, erős megcsontosítása dacára is jelentékeny magtermelő ország marad, mely nemesak magát táplálja, de feleslegéből másoknak is tud juttatni. Hollandia ellenben behozatal nélkül nem tudja ellátni ma-

MAGYAR-HOLLAND ISZEMLE

TÁRSADALMI ÉS KÖZGAZDASÁGI LAP

MAGYAR CSALÁD
MELLÉKLETE

FELELŐS SZERKESZTŐ:
VIDOR MARCEL

Szerkesztőség: VIII., ÜLLŐI-UT 4. SZÁM.
Kiadóhivatal: VI., NAGYMEZŐ UCCA 3.
TELEFONZÁM: 22-21., 128-83.

Hollandia és Magyarország

Írta: **Dr. M. W. F. Treub** tanár, volt földművelési és kereskedelmi miniszter.

Hollandia és Magyarország között évszázadok óta állanak fenn hitéleti összeköttetések. Ebből kissé nehéz dolog megállapítani a rokonszenvet két egymástól oly távol fekvő ország között. Természetes azonban, hogy ezek a hitéleti összeköttetések többé-kevésbé tudatosan hozzájárultak a rokonszeny kifejlődéséhez. Ez a rokonszeny persze mindkét országban a kisebbségre szorítkozik. A nagy tömeg Hollandiában Magyarországnak csak éppen a nevét ismeri és Magyarországon is nagyon sokan vannak, akik éppugy közönyösséget tanusítanak Hollandia iránt. Ám ha kevesen is vannak a két országban, akik kölcsönösen tanulni ismerték egymást, ezek kétségtelenül vonzalmat éreznek egymás iránt. Ez nem parancsszóra történt, de a szív érzelméből fakadt. Legjobb bizonyág erre, hogy a magyar gyermekek, akiket hollandi emberbarátok a háboru utáni súlyos esztendőkből házukba fogadtak, otthon érezték magukat Hollandiában. A kiesinyeknél parancsról szó sem lehet. Közöttük és az időleges nevelőszülők között nagyon gyorsan kifejlődött a szívbéli összeköttetés, már akkor, mikor meg sem értették egymást, tehát szó sem lehetett a szellemi megértésről. Ez nem is lett volna lehetséges, hisz a két nép jelleme nem mutat fel erős rokonszomságot. De némely rokonságot nem tagadhat le senki, aki a két népet ismeri. Ugy a magyarok, mint a hollandusok a zordonság jellegét viselik magukon. Az én hazámiai zordonságukat a természettől örökölték, mely őket a létfenntartásért való folytonos küzdelemre kényszerítette. Jó hollandus vagyok és így nem szabad, de nem is akarok rosszat mondani a vizről, mellyel harcban állottunk; Hollandia nem volna az, ami most, ha nem feküdnék Európa néhány legjelentékenyebb folyójának torkolatánál. Ez azonban nem zárja ki, hogy a víz évről-évre zavarokat okoz, mely ellen állandóan védekezni kell, ha legtermékenyebb földrészeinket nem akarjuk az állandó elöntés veszélyének kiténi. Ez a természeti erők ellen

való szakadatlan küzdelem a nép jellemét erőssé és zordonná alakítja.

A magyarok hasonló tulajdonságainak más oka van. Ők nem a természettel állottak örökös harcban, mely megacélozhatta volna erejüket, de a szociális hivatás, mely hazájuk fekvésénél fogva osztályrészükül jutott, az állandó harcok, mellyel évszázadokon át megakadályozták, hogy a Keletről előrenyomuló népek, akik nyugat-európát akarták előzönlenni és a nyugati műveltséget elpusztítani, tette szívóssá és erőssé őket. Az a kérdés, vajjon a trianoni békekötésnél számoltak-e a magyar nemzet történelmi feladataival és azzal a hivatással, melyet ez a nemzet évszázadokon át betöltött.

Ám én kívánok e rövid közleményben a nemzetközi politika sikamlós területére tévedni. Egyedül az volt a céltom, hogy megtaláljam azon tény magyarázatát, hogy a hollandusok és magyarok között van ily egyező jellemvonás és amennyire ismerjük egymást, értjük és értékeljük egymás tulajdonságait.

Ha a két ország nem volna egymástól oly nagy távolságra, akkor a közöttünk fennálló lelki rokonság bizonyára szorosabb kapcsolatot teremtett volna közöttünk kereskedelmi s általában gazdasági téren.

Sajátságos, hogy a háboru, mely különböző népeket eltávolított, sőt reménytelenül elszakított egymástól, más népeket viszont összehozott. Ez az eset Hollandia és Magyarország között. Két világ keresi egymást, hogyan segíthetné és támogatná a másikat. És szerencse, hogy a technika vívmányai a távolságot egyre szűkítik. Ha egyszer létrejön a Rajna—Duna csatorna, ez a távolság alig fog szerepet játszani.

Van elég üzlet, ahol kölcsönösen támogatjuk egymást. Magyarország, erős megcsontosítása dacára is jelentékeny magtermelő ország marad, mely nemesak magát táplálja, de feleslegéből másoknak is tud juttatni. Hollandia ellenben behozatal nélkül nem tudja ellátni ma-

gát. És a gabonatermésen kívül Magyarország más terményeket is produkál, melyeknek Hollandia jó elhelyezési területe lehetne. Magyarországnak ellenben szüksége van különböző termékekre, melyeket Hollandiából és Holland-Indiából szállítanak és az sincs kizárva, hogy mi ezt az országot, a magunk előnyére is, tőkével és hitellel támogathatjuk és Hollandia alkalmas tranzitó országa lehet azoknak a magyar szállitmányoknak, melyek más országoknak vannak szánva és azoknak a termékeknek, melyek Magyarországra szállítatnak.

E néhány megjegyzéssel az volt a célom, hogy ezekben az időkben rámutassak arra, miként lehet új összeköttetéseket keresni és létesíteni és Hollandia-Magyarország között a háboru előttinél erősebb kapcsolatokat létesíteni. A két nép szellemi rokonsága ezt bizonyára nagyon megkönnyítheti és megfordítva, a szorosabb gazdasági összeköttetések a szerencsére más meglevő szellemi és kulturális összeköttetést feltétlenül erősíteni fogják. Mindazt, ami ezt elősegítheti, mint hollandus és Magyarország őszinte barátja, örömmel üdvözlöm.

A Magyar-Holland Biztosító Részvénytársaság és a magyar-holland közművelődési és közgazdasági kapcsolatok

Ha látjuk, hogy terebélyesedik ki a magyar-holland összeköttetések fája a magyar kultúrának és közgazdaságnak nemes gyümölcsöket teremve, visszapillantást kell vetnünk a kezdet kezdetére, mikor még a termő talaj sziken állott

az intézet volt — céltudatos és a jövőbe tekintő vezetői révén — a lélek, mely most is benne ég minden intézményben, amelyek belőle kiágaztak. a tervek és munka kovásza volt, utmutató, hogy és miként kell a dolgokat megindítani és szerves

A vezérigazgató dolgozószobájában.

és várt a munkáskézre, hogy elvesse belé a virágot hajtó magot.

Most, mikor elégtétellel állapíthatjuk meg a fejlődés magas fokát és az elért szembeötlő eredményeket, tisztelettel kell gondolnunk arra a nagy hirnévnek örvendő, tekintélyes intézetre, mely törzse és erőssége volt e munkának és amely a magyar-holland kapcsolatok most már szélesen hömpölygő folyamatát megindította. Ez

kapcsolatba hozni azokkal a törekvésekkel, melyek a magyar közgazdaságot szélesebb érdekkörbe illesztik bele.

Megkülönböztetett helyet foglal el ez intézmények és testületek diszes sorában a

Magyar-Hollandi Biztosító R.-T.

Különös útja a sorsnak, hogy került Magyarország fővárosába — immár több, mint há-

rom évtizede — egy hollandi vállalat, hogy szellemében és konstitúciójában tösgyökeresen magyarrá váljék, az idők viharaival dacoló, hajlékony és izmos intézmény, mely a gazdasági és pénzügyi élet legsúlyosabb megpróbáltatásainak idején is, szilárdan megállotta helyét és a konjunkturák változásai között egy percig sem ingott meg.

Egy akaraterős és tehetséges magyar fiatalember, *Reach Tibor*, aki már elköltözött az élők sorából, került Amsterdamba, Hollandia fővárosába. Ez a fiatalember egyike volt az elsőnek, akik a külföldi közgazdasági relációk fontosságát felismerték és arra törekedtek, hogy a külföldön való elhelyezkedésük révén tágítsák gazdasági ismereteiket, majd megszerzett tapasztalataikat hasznosítva, visszatérjenek hazájukba, hogy új ösvényeket törjenek a magyar jövő felé.

Reach Tibor tisztviselője lett az *Algemeene Maatschappij van Levensverzekering en Lijfrente* (Hollandi élet- és járadékbiztosító társaság) nagy amsterdami biztosító intézetnek, mely egyike volt a világ legtekintélyesebb biztosító társaságainak. Néhány évet töltött el e társaság szolgálatában és a hivatalnoki ranglétra legalsóbb fo-

biztosító R.-T. megkezdte nagyarányú szervezkedését. A társaság, melyet hollandi erkölcsi elvekkel, nemes konzervatizmussal, kiváló üzleti érzékkel alapoztak meg, vezettek és fejlesztettek, szellemében és anyagi törekvéseiben teljesen magyarrá vált. És ezt nagy részben egyik igazgatójának, néhai *Vándor Károlynak* köszönhetjük, aki a hollandi üzleti principiumokat hatalmas energiával és életrevalósággal át tudta plántálni a magyar talajba. 1916-ban a társaság már függetlenítette magát az anyaintézettől és átvéve teljes biztosítási állományát, megvásárolva palotáját a Kálvin-tér és Üllői-ut szögletén, mint *Magyar-Hollandi Biztosító R.-T.* egyike lett az ország legismertebb és legbecsültebb biztosítási intézményeinek. Mint tiszta magyar társaság első feladatának vallotta, hogy a hazai közgazdasági fejlődésbe kellő energiával illeszkedjék bele, a hollandi megfontolást, böles tartózkodást és üzleti elővigyázatosságot friss magyar szellemmel, ötlettel, bátorsággal és kezdeményező erővel egyesítette. Bevezette a takarékbiztosításokat, hogy a szerényebb anyagi eszközökkel rendelkező, szélesebb néprétegek is élvezhessék az életbiztosítással összekötött tőkegyűjtés áldásait. Az élet-

Folyik a munka.

kán kezdve tisztviselői pályáját, fokozatosan egyik szellemi erőssége lett a hatalmas intézetnek. Az intézet kötelékében szoros barátságba lépett egy hollandi tisztviselőtársával, *Vreede Jannel*, a társaság jelenlegi vezérigazgatójával. Ketten elhatározták a világhírű anyaintézet magyarországi fiókintézetnek kifejlesztését. Az elhatározást gyorsan követte a tett és 1891-ben, a régi *Nemzeti Színház* épületében a *Hollandi Élet-*

biztosítási ágazathoz, melyet kiváló megszervezettséggel és rátermettséggel művelt, hozzácsatolta az elemi üzletágakat is, új biztosítási lehetőségeket nyitott meg, mérsékelt díju változatos táblázatokhoz juttatta a közönséget és belevitte a köztudatba, milyen jelentősége van a biztosításnak a magángazdaságban is. Rendíthetetlen erővel, szilárd anyagi és erkölcsi talapzaton állva, élte át a magyar korona válságát és ma,

mikor már a magyar közgazdasági konszolidáció sima és egyenes útján haladunk, olyan erőt képvisel, mely számottevő, szinte nélkülözhetetlen tényezője az ország üzleti életének. Példának elég volna kiragadnunk, hogy 1925. év folyamán mintegy 150 milliárd koronával növelte életbiztosítási tőkeállományát és több, mint négy milliárd elemi díjat ért el; ez esetben azonban nem is a számok fontosak, hanem a szellem, amely áthatja, a nemes ambíció, amely fűti és fundamentális megépítettsége, mely képessé teszi az állandó fejlődésre.

A Baross-utca és Üllői-ut sarkán levő és a Kálvin-térre nyíló palotájának második emeletét foglalják le irodahelyiségei s e központból bonyolítja le belső adminisztratív és külső szervezési és üzletszerzési munkálatait. Mintegy 150 tisztviselő áll rendelkezésére e munkához, kiterjedt képviselőhálózatán kívül, mellyel a fővárost és az ország jelentékenyebb üzleti gócpontjait szövi be. A központban következő osztályok működnek: életbiztosítás, tüzbiztosítás, betöréses lopás elleni biztosítás, balesetbiztosítás, szavatossági biztosítás, viszontbiztosítási, matematikai, szervezési, könyvelési, általános kezelési és expediciós osztályok.

Érdemes megfigyelni azt a munkát, amit a központi székhelyen kifejtének. Ügynökök sűrűnek-forgognak a szervezési osztályban. Itt új díjtáblázatokat tanulmányoznak, ott a szervezési főnökökkel folytatnak tárgyalásokat. A matematikai osztály állandó permanenciában van, új táblázati összeállításokkal szolgál a felek számára, komplikált számításokat végez. Jönnek a pénzbeszedők tömött táskáikkal. Felek jelentkeznek, akik régi biztosításaikat aranykorona-biztosításokra változtatják át, vagy újabb biztosítaso-

kat kötnek. Az igazgatóságot telefonvonalak kötik össze az osztályokkal. Berreg a házitelefon. Egyik-másik osztályvezető átsiet a folyosón, úgyszólván szorongatva kezében és eltűnik az igazgatósági szobába vezető ajtón. Írógépek zörögnek, a titkári szobában fogadásra váró felek adják elő kívánságaikat, küldöncök és hivataloszolják tarkítják a csoportokat: folyik az üzleti élet magával sodró lendülettel.

A hatalmas intézet élén dr. *Nagy Ferenc* v. b. t. t., ny. államtitkár, egyetemi tanár elnök áll, a biztosítási tudomány egyik legkiválóbb művelője, az ügyeket *Vreede Jan* vezérigazgató, hollandi királyi alkonzul, *Halász Miklós* ügyvezető igazgatóval és *Stein Márton* igazgatóval együttesen intézi.

A *Magyar-Hollandi Biztosító R.-T.* jelentőségét rendkívüli mértékben emeli, hogy hollandi vezetője révén középpontját képezi annak az erkölcsi és anyagi szempontból nagyjelentőségű és megbecsülhetetlen mozgalomnak, mely a magyar-holland gazdasági és közművelődési összeköttetések kiépítését célozza.

Több, mint 10 évvel ezelőtt megalapította a *Magyar-Hollandi Bank Részvénytársaságot*, mely palotájának földszintjén működik és egyike a főváros legszolidabban megalapozott pénzintézeteinek. Érdekkörébe tartoznak a *Magyar-Holland Kulturgazdasági R.-T.*, *Coda Filmforgalmi és Kereskedelmi Részvénytársaság*, *Danubius Mozdóképipari R.-T.*, *Európa Nemzetközi Utazási és Idegenforgalmi Iroda*, *Pannonia Kekszgyár Részvénytársaság Győr*.

A hollandi tőke is szerepet játszik az e concern keretében megalakult szép vállalatokban, hogy a magyar pénzügyi és gazdasági élet jövő kialakulásának munkáját elősegítse.

A magyar és holland történeti analógiáról

Irta: Szalay Károly

A nemzetek közötti rokonszenv és barátságos viszony egyik platonikus indítóka gyanánt szokták felhozni az illető nemzetek történeti multjában lezajlott, hasonló eseményeket s sokszor majdnem emberöltőkre terjedő, nehéz megpróbáltatások átszenvedését s az ebből eredő érzelmi és értelmi szimpatiaik jogosultságát, hogy úgy mondjuk, szükségeszerűségét. Minél kisebb s gyöngébb valamely nemzet, annál jelentősebb s értékesebb rá nézve az ezen forrásból fakadó rokonszenv, mely válságos körülmények közt erős nyomatékkal eshetik az események felszámolásának erkölcsi mérlegébe. Az ilyen analógiákat gondosan felkutatni, mérlegelni s alkalmadtán értékesíteni, minden népnek jól fel-fogott érdeke s önmaga iránti kötelessége is, de amiből önként folyik azon morális és racionális kötelezettség is, hogy a történeti analógiák megállapítása komoly történeti studiumokon s tel-

jesen tárgyilagos, kritikai oknyomozáson épüljön fel s a célzatos, vagy egyoldalú beállítás ne csökkentse azoknak reális értékét s a belőlük levonható következtetéseknek, ugyszólván spontán ható erejét. Felületesen odavetett, konvencionális történelmi ítéletek s megállapítások pusztán hangoztatásával csak ideig-óráig lehet ébren tartani az egyenes nemzetek közt felkeltett rokonszenvet s az a fél, amelyik előbb ébred a meztelen történeti igazságra: legalább is csalódottnak fogja magát érezni s előbb-utóbb közönyössé válik a történeti partnerség illúziójával szemben.

Igen gyakran halljuk az utóbbi években, nemes emberbaráti akciók hálaára kötelező kifejtése kapcsán a derék holland nemzetről, hogy nemzeti történetük igen sok rokonyonást tüntet fel a mi nemzeti történetünkkel, aminek mintegy történelmi folyománya: a mai rokonszenvük

irányunkban. Ezt a nekünk végtelenül jóleső hitet nem megingatni, csak helyesebb bázisra fektetni célja ezen rövid eszmefuttatásnak, úgy gondolkozván, hogy a helyesebb ismeretén alapuló értékelés és megbecsülés csak növelni fogja

azokat a ránk nézve kedvező történeti tényeket könyveltünk el javunkra, melyek jó pár századdal ezelőtt, méltatlanul üldözött protestáns hitvallóinknak gályákról való megszabadításában s az osztrák uralkodóháznak nemzeti s állami

HALÁSZ MIKLÓS

a Magyar-Hollandi Bank R.-T. ügyvezető igazgatója. Több mint egy évtizede rendkívüli lelkesedéssel és kiváló szakértelemmel párosult eréllyel és munkakészséggel vesz részt a Hollandiához fűződő gazdasági kapcsolatok kiépítésében.

a két nemzet közt szerencsés fejlődésnek indult, meleg, baráti viszony jelentőségét. S ne resteljük megvallani, hogy mi, magyarok, idáig vajmi keveset foglalkoztunk a nemes holland nemzet történeti múltjával, állami és társadalmi életének fejlődéstörténetével s hogy e helyett, inkább is

létünket fojtogató, hóhér munkájának diplomáciai ellensúlyozásában nyertek konkrét alakot s adták jelét a holland nemzet szabadságszeretetének, a lelkiismereti szabadságot védelmező, nemes hevületének. Ezt a magasztos, emberi hivatást a holland nemzet hatalma tetőpontján vál-

lalta irányunkban, ugyanazzal a bátor gesztussal, amellyel mostani, nemzeti szerencsétlenségünk esztendeiben védő szárnyai alá fogadja hazánk jövő reménységét: sokat szenvedő és nélkülöző gyermekeinket. Biztosra vehetjük azonban azt is, hogy ugyanezt megtette volna e nemeslelkű nép, bármely, háborusított ország szenvedő gyermekeiért is, mert az embereszmény s embertestvériség eszméje, mint élő és éltető erő tölti el egész lelkét s különösen a gyermekszeretet szent törvénye előtte napként világol.

De térjünk vissza most az annyiszor hangoztatott *történeti analógiákra*, — amelyek, sajnos, halvány konturokban is alig mutathatók ki.

A holland nemzet történeti kialakulását, mint a legtöbb népét, sűrű homály fedi. Honfoglalástörténete nincs s csak annyi sejthető őskorról, hogy 2000 évvel ezelőtt germán eredetű betávok telepedtek meg a Rajna és Waal folyamok közti szigeten, a Bat-Ouwe-n (jó föld), akik kemény harcok után a Kr. u. 69 év körül rájuk kényszerített római iga alá jutottak s a római légiók ellenállhatlan erejét növelték vitézségükkel. A népvándorlás zajlása alatt, friz, szász és frank törzsekből verődött össze a mai holland nemzetet megalkotó törzs, mely a Karolingek korát megelőzőleg (690—739) már felvette a kereszténységet s később Nagy Károly frank birodalmába kebelezettek be, mely az Északi tengertől a Rábáig terjedt. Ezután pár századon át a holland nép is e birodalom sorsában osztozott s az országot alkotó egyes tartományokat, egyes grófok és püspökök, mint hűbérbirtokot kezelték (allodium). Az egységes állammá való alakulás 922 körül kezdődött, amikor Együgyü Károly, frank király a friz Kennemerlandot egy Dirk nevű grófnak ajándékozta s valószínűleg ettől a Dirktől származtak azok a holland grófok, akik pár száz év után Frizlandot, Zeelandot, Hollandot, majd más tartományokat is, némileg egységes államtestté formálták. A különböző holland tartományok egyesítése csakis a Valois, francia királyi házból származó Fülöp, burgundi fejedelem (Vorst) alatt történt meg 1428 után, kit népe a „jó“ melléknévvel tisztelt meg, s ő alatta hivatott össze először a Legfőbb Állami Tanács (Generale of Algemeene Staten) s ugyanő hívta össze 1465-ben először, az egyes kerületek élére általa kinevezett megbízottak (afgevaardigden) tanácskozó testületét, mely példát később V. Károly császár is követett.

E hosszú korszak alatt tehát történeti analógiáról beszélni sem lehet.

Az ezután következett Burgund-osztrák (Habsburg) uralom alatt (1433—1568-ig élte át Hollandia állami életének legválságosabb, legszomorubb, de egyszersmind legdicsőségesebb korszakát is, mely után egy 80 évig tartó (1568—1648) függetlenségi harc következett a spanyol Habsburg zsarnokság ellen, aminek eredménye az egyesült hollandok (Vereenigde Nederlanden) 1648-tól 1795-ig fennállott köztársasága lett.

A nemzeti elnyomatás — mert az állami lét megszilárdulásáról a Habsburgok uralma alatt szó sem lehetett, — ezen gyászos korszakából elég néhány nevet említenem, hogy lelkünket borzadás töltse el s hazánk multjában történeti analógiára gondoljunk. A II. Fülöp (spanyol) s vérebe Ferdinánd Alvarez de Toledo, Alba hercege: (a „vasherceg“); Don Luis de Requesens Y Zuniga, Don Juan d'Ulloa s a II. Fülöp uralkodói elveinek hűséges megértője Granvelle, atrechtai püspök nevei önkéntelenül is az I. Lipót, Sporek, Caraffa s Kolonics bibornok neveit juttatják eszünkbe; míg a Nassaui Adolf és Lajos, Orániai I. Vilmos és Móríc s Frederik Hendrik s az oldalukon szellemi és harci fegyverekkel küzdő Hugo de Groot, Egmond és Hoorn grófok, gróf Bergen-op-Zoom, báró Montignij Hendrik van Brede rode, Oldenbarneveld, Tromp, Harpersz, Ruijter neveinek hallatára a Boeszkay, Bethlen s Rákócziak, a Wesselényi, Zrinyi Péter, Frangepán Kristóf nemes alakjai elevenednek fel lelki szemeink előtt s Mechelen, Haarlem, Leiden, Maastricht, Hertogenbosch hős védelmezői Eger, Temesvár, Drégely, Szigetvár, Kőszeg halhatatlan hőseire emlékeztetnek.

Itt tehát a történeti analógia mintegy szemünk elé tolni látszik, de csak felületes szemlélődésre; mert a nagy nemzeti csapás által kiváltott ellenhatás, a miénktől teljesen elütő külső s belső viszonyok és befolyások eredője volt s a holland nemzet életerejének s kitartásának oly erőpróbája, melyből e nép, tisztán önerejéből, a szellemi és anyagi felvirágzás szédületes fokára emelkedett még a kritikus korszak alatt, mert a nemzet testében nem működtek centrifugális erők s önző egyéni érdekekért a haza sorsát, jövőjét kockára vető, mindennel megalkuvók. A holland tudomány, művészet ez időkben ejtette ámulatba a félvilágot s óriási gyarmatbirtokaik ezen kortól datálódhatnak s váltak a holland világkereskedelem pótolhatatlan tényezőivé s ezzel e nemzet kiapadhatatlan, anyagi erőforrásává. Az itt látszólag kínálkozó analógia tehát nem engedi meg a paralelogramm biztos megrajzolását, legfellebb a holland nép lelkében élő minden szabadságáért s állami függetlenségeért küzdő nép iránti nemes rokonszenvnek kifejlődését magyarázhatja meg. Ugyanebből magyarázható meg, a mindjárt kezdetben vallási reformációhoz csatlakozott holland nemzetnek a magyar protestáns mozgalmak iránti élénk érdeklődése a lelkiismereti szabadságukért üldöztetést szenvedő hitvallóink érdekében történt, hathatós közbelépése is, amiből lassanként meleg vendéglátás fejlődött ki s különösen református papjelöltek s üldözött tudósok javára, amelynek egy vékony erecskéje máig is esörgedezik a nagymultu utrechtii egyetem Stipendium Bernardinum-jában. Ez uton Hollandia pár századon át élénk szellemi hatást gyakorolt a magyar protestáns theologiai s bölcsészeti irodalomra s sok jelesük holland egyetemeken övezte fel magát a tudomány nemes

vértezetével s terjesztette a felvilágosodást, erre, azon korban nagyon is ráutalt hazánkban.

Az 1795 után következett korszak sokkal ismertebb előttünk, semhogy történeti analógiák után kellene kutatnunk. A francia forradalom alatt létrejött *batáviai köztársaság* s Napoleon Lajos pünkösti királysága s a bécsi béke által létesített összeházasítása Belgiumnak Hollandiával, 1831 augusztusában, egy tiznapos hadjárat végleg felbomlott s a már 1815 márciusában *souvereine királyságnak* elismert állam, az elhalt V. Vilmos államfő fiát, mint Orániai herceget, I. Vilmos néven királyává választotta s e család női leszármazottjának teljesen alkotmányos jogára alatt áll ma is e magaskulturájú, gazdag és boldog ország, melynek királysága igazi „*polgárkirályság*“.

Ha az idők motollájának színes, tarka fonalszálát visszagombolyítva, történeti analógiákat keresünk a holland s magyar múlt folyásában: talán sovány eredményt érünk el; de az elénk táruló, történeti tanulságok annál elemibb erő-

vel kínálkoznak megszívlelésre és okulásunkra. A holland nemzet pár ezeréves faji keveredés folyamán alakult ki egységes nemzetté; állami létét maga harcolta ki, mint ahogy honi földjét is egymaga hódította el s védi ma is az örökzűgásu tengertől saját erejéből küszöbölte ki testéből, minden nemzeti államot megtámadó, u. n. gyermekbetegségeket; anyagi és szellemi kincseit maga gyűjtötte, megfeszített munkával, soha sem csüggedő kitartással, s számbeli törpesége dacára is a kultúra és civilizáció óriásává nőtte ki magát; hiteért, vallásáért, becsületesen vallott meggyőződéséért senkit nem üldöz; a legteljesebb jogegyenlőség és állampolgári szabadság érvényesül nemzeti életében s az egyetemes embertestvériség eszméje hatja át minden intézményét s eszményképe a munkás és becsületes ember s a honáért s nemzetéért minden jóra s nemre kész hazafi.

Ezekhez az erényekhez keressünk magyarok analógiákat! S ha megtaláltuk: fejlesszük tovább.

Az oktató filmelőadások

A teremtés csodái

Múlt számunkban részletesen vázoltuk a *Magyar-Holland Kulturgazdasági R.-T.*-nak a *Magyar Néprajzi Társaság Emberföldrajzi Szekciósztálya* paedagógiai irányítása mellett való tevékenységét az oktatófilmeknek a magyar közép-és elemi iskolákban, rendes tanrend keretében való bevezetését illetőleg, beszámolva egyúttal az 1924/25. tanévben Budapesten és 60 vidéki városban rendezett előadásokról.

Ennek a tanügyi szempontból rendkívül áldásos akciónak pompás fejlődését igazolja, hogy már 1925 december havában 53 budapesti intézetben és 110 vidéki városban tartottak oktató-filmelőadásokat.

A budapesti középfoku intézetekben legutóbb *A teremtés csodái* c. 7 felvonásos hatalmas kulturfilm került bemutatóra, melyet az *Ufa* kulturfilmosztálya és a *Colonna Film R.-T.* közösen készítettek.

Ez a filmmű, melynek elkészítése három évig tartott, kitűnő példákkal világítja meg a laikusok előtt az égboltozat titkait.

A film első része Ptolomäus, Copernicus, Kepler, Galilei, Newton életével és felfedezéseivel kapcsolatban bemutatja az évszázados csillagászati kutatások eredményeit. A második és harmadik részben technikailag szinte tökéletes, mesteri képekben vonulnak fel előttünk a csillagos ég, holdak, bolygók, üstökösök és meteorok. A negyedik részben egy fantasztikus utazást láthatunk a világmindenségen át.

A film feliratait bibliai és költői idézetek

teszik változatossá, melyekből egy néhányat alábbiakban közlünk:

„Mert az esztendő Te előtted, mint a tegnapi nap.“

90. zsoltár.

„És szólott az Ur: Legyenek fények az ég hajlatán, hogy azok világítsanak a földön.“

Genesis 1.

„...ezért Isten két fényt teremtett: a nagyobbik fényt, hogy világosítsana nappal, a kisebbik fényt, hogy éjszaka világosítsana.“

Genesis 1.

„Fölöttem a csillagos ég, bennem az erkölesi törvény!“

Kant.

„Csillagvilágok fénylő táborán át
A végtelenséggel versenyt rohan,
Forogni körbe nem tud, nem akar, hát
Örökké társtalan, boldogtalan.“

Vajda János: Üstökös.

A vidéki középiskolákban e csodás film e hó folyamán kerül sorra, ezideig Székesfehérváron, Szegeden és a budapest-környéki iskolákban mutatták be.

A vidéki középiskolák decemberi műsora a következő volt:

Tanulságos és szórakoztató filmek: 1. *A bányától a kohóig.* 2. *Bombonyártás.* 3. *Az örök tél birodalmában.* 4. *Hogyan készítünk öt aranykoronáért rádiót.* 5. *Természettudományi képek.* 6. *A hollandi királyág.* 7. *Finnlandia.* 8. *Az ifjuság testnevelése.* 9. *Biológiai film.* 10. *Képek a Tátrából.*

Szórakoztató filmek: 1. *Rablópandur*. 2. *Aladin csodalámpája*. 3. *Zalánka futása*. 4. *Az északi sark meghódítása*. 5. *A hollandi szív*. 6. *Füllentő Péter kalandjai*.

A vidéki elemi iskoláknak a *Hasznos házi-*

állatok és Bolgárrendszerü kertészkedés c. filmeket és fent felsorolt szórakoztató filmeket mutatták be.

A magyar oktató filmügy fejlődését a külföld is élénk figyelemmel kíséri.

Van Schaickné van der Boon Dina a hollandi irodalomról és művészetéről

Mint történelmi regények szerzőjét első hely illeti meg a holland irodalomban A. S. C. Wallist, dr. Antal Géza református püspök feleségét, aki iránt Magyarország a legnagyobb hálára van kötelezve, mert ő volt az, aki Magyarország érdekében oly végtelenül sokat tett azzal, hogy a magyar irodalom kincseit a holland közönséggel megismertette.

Madách Imre halhatatlan neve ő általa ismeretes Hollandiában, mert az *Ember tragédiája* az ő gyönyörű fordításában először ezernyolcszáznyolcvanhétben jelent meg és most már egy második kiadást is elért.

Petőfi, Tompa, Arany költeményeit is ő fordította le csodaszép holland nyelvre, úgy amint azt csak egy igazi művésznő, aki megérti és átérzi egészen a költő lelkét, képes visszaadni. A legnagyobb holland napilap irodalmi része szép és érdekes cikket közölt az ő kezeiből úgy *Madáchról*, mint *Petőfiről*. Már tizenhét éves korában megírta *Az Alba ház bukása* című szomorujátékát német nyelven, azután következtek *Johann de Witt* szomorujáték, *Harmadik Vilmos herceg* és a *De Witt fivérek meggyilkolása*, *A harc napjaiban* (háromkötetes regény), *Fejedelmi kegy* (háromkötetes regény) és *Gerda* norvég rege. Aztán egy ideig nagyobb regények nem jelentek meg tőle, de ezerkilencszázban *Egy magyar összeesküvés* címmel drámája jelent meg, mely szépen és poetikusan énekelte meg a *Murányi Vénusz* tragédiáját. Nagy, mély, tájékozódottsága van ennek a holland asszonynak a magyar történelemben. *Egy szerelmi álom ezerhétszázkilencvenötben* című csinos, kedves, de szomorú história, mely férje, dr. Antal Géza fordításában jelent meg a *Vasárnapi Ujság* 1906-iki karácsonyi számában. Azután *Lelki küzdelem* és az *Örömszág királya* című háromkötetes regénye jelent meg. Mikor 1919-ben Hollandiába utazott, elvesztett az uton egy bőröndöt, melyben egyéb dolgokon kívül egy kész kézirat is volt. Később kiderült, hogy a benne talált ruhákat felhasználták, a kéziratokat azonban, mert csak papiros volt, egyszerűen elégették. Egy pillanat alatt a komoly tanulmányok gyümölcse és hosszú évek munkája ment tönkre.

Regényei, melyek mind történelmi, nem csak nemes előkelő szép nyelven vannak írva, de minden munkájában számtalan szép és érdekes

gondolatot találunk és mindez tele van emberismerettel és életbölcsessel. Egy ismert holland filozófus háromszázharmincöt aforizmáját gyűjtötte össze és adta ki egy kis kötetben: *A. S. C. Wallis gondolatai* címmel. Méltányolván kiváló írói értékeit, a királynő az Oranje-Nassau rend magasrangú rendjelét adományozta az irónőnek.

Nagy örömmel, de nagy szomorúsággal is beszélek erről a kiváló irónőről. Szomorúsággal azért, mert jelenleg Rotterdamban nagyon súlyos beteg és örömmel azért, mert most alkalmam van róla Magyarországon, magyarul beszélni. Mert kimondhatom így azt is, hogy Magyarország talán sohasem tudta, hogy milyen lángelme lakott közöttük. Amikor múlt héten láthattam és élvezhettem a „Nemzeti Színházban“ *Madách Az ember tragédiáját*, újra feltűnt nekem, hogy milyen gyönyörűen és művésziiesen fordította Wallis hollandra ezt a mesterművet.

Új korszakot nyitott meg a hollandi irodalomban *Nikolas Beets Camera Obscura* című műve, amelyet Hildebrand álnév alatt írt. Még ma is Hollandia legjobb prózai könyvének tekintjük azt a nemes humorral megírt könyvet, amely olyan szellemesen írja le a holland családi életet. Református pap volt, majd később egyetemi tanár Utrechtben. Írt még sok költeményt is, de ezek nem állnak olyan magas színvonalon, mint első prózai alkotása.

Holland költőkből

Szalay Károlynak, a kiváló írónak *Hollandi költőkből* e. könyvét a hollandi sajtó és közönség rendkívüli elismeréssel fogadta. Eddig mintegy hetven üdvözlőirat érkezett Hollandiából a költő címére. A *Neerlandia* c. tekintélyes folyóirat decemberi számában, megleghangú kritika kíséretében *Szalay Károly* arcképét közli.

A Magyar Holland Társaság tagjai a könyvet 70.000 korona kezezményes áron lapunk kiadóhivatalában megrendelhetik.

Felelős kiadó: VIDOR MARCEL

Nyomatott az Általános Nyomda Részvénytársaságnál, Budapest, VI. Nagymező ucca 3. A nyomdáért felelős: Dr. Uj István